

Jelenségnaptár

2004. május (JD 2 453 127–2 453 157)

A bolygók láthatósága

Merkúr. A hajnali szürkületben kereshető meg a keleti látóhatár fölött. Helyzete megfigyelésre nem kedvező. 14-én van legnagyobb nyugati kitérésben, 26° -ra a Naptól de ekkor is csak mintegy fél órával kel a Nap előtt.

Vénusz. Május nagy részében még a nyugati égbolt feltűnő égitestje, a hónap legvégén azonban láthatósága gyorsan romlik. A hó elején még négy órával, a végén már csak egy órával nyugszik a Nap után. 2-án éri el alsó együttállás előtti legnagyobb fényességét. Ezután fényessége $-4^m,5$ -ről $-4^m,1$ -ra, fázisa $0,3$ -ról 0 -ra csökken. Május 21-én 11:26 UT-kor a Hold elfedi a Vénuszt (l. Meteor 2004/1., 36. o.).

Mars. Az esti órákban látható a Taurus, majd a Gemini csillagképben. Éjfél előtt másfél órával nyugszik. Fényessége $1^m,7$, látszó átmérője $4,2''$, mindkettő csökken.

Jupiter. Az éjszaka első felében figyelhető meg a Leo csillagképben. Éjfél után nyugszik. Fényessége $-2^m,1$, látszó átmérője $39''$.

Szaturnusz. Az esti órákban látható a Gemini csillagképben. Késő este nyugszik. Fényessége $0^m,1$, látszó átmérője $17''$.

Uránusz, Neptunusz. Éjfél után kelnek. Az Uránusz az Aquarius, a Neptunusz a Capricornus csillagképben látható a hajnali égen.

Holdfázisok

04. 20:33 UT telehold
11. 11:04 UT utolsó negyed
19. 04:52 UT újhold
27. 07:57 UT első negyed

Május 4-én 17:51–23:10 UT között **teljes holdfogyatkozás** figyelhető meg (bővebb információk a 21. oldalon!).

Mira és SRA maximumok

Csillag	Max.	Térkép
01. R Lyn	7,9	VA 4
03. T Cam	8,0	VA 11
05. R UMa	7,5	VA 5
06. Y Lib	8,6	
07. R UMi	9,1	VA 4
08. SS Cas	9,8	VA 11
08. R Cam	8,3	VA 8
08. S Lib	8,4	
08. R Dra	7,6	VA 11
09. V Vir	8,9	VA 4
12. X Cam	8,1	VA 8
14. RT Cyg	7,3	VA 5
15. Y Cas	9,8	VA 5
15. RT Aql	8,4	VA 8
16. RT Her	9,4	
17. R Oph	7,6	VA 2
22. S Cam	8,1	VA 9
26. V Gem	8,5	VA 12
28. RU Her	8,0	VA 10
28. U Her	8,3	VA 6
29. U Cnc	9,9	
30. Y Per	8,4	VA 3

Mély-ég ajánlat

A γ Vir környéke

Beküldési határidő: április 6.

Az M106 vidéke (CVn–UMa)

Beküldési határidő: május 6.

A hónap Messier-objektuma: az M60

Az M60 a Virgo-halmaz egyik óriás elliptikus galaxisa. A halmazban betöltött szerepéről szoltunk a Meteor 2003/7–8. számában, most részletesebben bemutatva észlelésre is kiemelten ajánljuk. Mindennek aktualitást ad a halvány, 18,8 magnitúdós SN 2004W, szublimunózus Ia szupernóva, amely kb. fél évvel ezelőtt robbanhatott föl, de nem vették észre a Nap közelsége miatt. E szupernóva kései fölfedezése talán már föl is keltette néhány megfigyelő figyelmét.

A galaxist Johann Gottfried Koehler (1745–1801), a Lipcsei Csillagászati Társaság titkára fedezte föl (1779), majd egy év múlva Barnabus Oriani (1752–1832) találta meg függetlenül a C/1779 A1 üstökös megfigyelése közben. Négy nap múlva Messier is függetlenül fölfedezte a ködöt, és katalógusába vette a 7 ívperces, 9 magnitúdós galaxist (seds.org).

Az M60 távolsága mintegy 60 millió fényév, valódi átmérője 120 000 fényévnek adódik. Érdekessége a közelben látható NGC 4647 galaxis, amelyet az M60 perturbál, ezért Arp ezt a párt fölvette a pekuliáris galaxisok közé (No. 116). Az M60 gömbhalmaz-rendszere igen gazdag, W.E. Harris 5100 gömbhalmazt számlált meg benne. Az M60 galaxisban a HST 2 millió naptömegű központi fekete lyukat talált (STScI-2000-22). (SzMGy)

Meteoros ajánlat

Májusban két kisebb raj megfigyelésére van esély vizuálisan. Az egyik a **Herculetidák**, mely május 11–24. között látható. Gyenge, 1 hétig tartó aktivitást mutat. Egész éjjel látható, de a fogyó Hold miatt csak az éjszaka első fele használható észlelésre. Ismeretlen tulajdonságú raj. Tagjai gyorsak. Maximuma 12–13-án várható.

A másik raj az **Éta Bootidák**. Egész éjjel megfigyelhető, időszakos raj. 1961. május 15-én egy floridai megfigyelőcsapat negyedóra alatt 12 meteort látott ettől a rajtól. Azóta nincs igazán hír róla.

A jelentősebb **Éta Aquaridák** és a gyenge, de éles jelentkezésű **Pegasidák** telehold idejére esnek, így megfigyelésük vizuálisan szinte lehetetlen. (GyL)

A hónap változója: R Hydrae

Az R Hya egyike a legkorábban felfedezett változócsillagoknak. Legelső megfigyeléseit Johannes Hevelius végezte, aki 1662. április 18-án és 19-én 5 magnitúdós csillagként jegyezte fel naplójába. Néhány évvel később (1670-ben vagy 1672-ben), Geminiano Montanari, a párizsi obszervatórium munkatársa, a Bayer-féle Uranometriával összevetve vette észre a térképről „hiányzó” 4^m-s csillagot, ám megfigyeléseit nem publikálta, csak a térképére jegyezte be pozícióját (azt sem lehet tudni, hogy észrevette-e változásait). Változócsillagként Giacomo Filippo Maraldi fedezte fel 1704-ben, miután 1702-ben sikertelenül próbálta azonosítani Montanari térképe alapján. 1704 márciusában először észlelte az R Hya-t, majd folyamatosan nyomon követte el- és feltűnéseit egészen 1712-ig. A 18. századi megfigyelések alapján akkoriban 500 nap körüli volt a periódusa, maximumban 4^m–5^m-s, minimumban pedig 9^m–10^m közötti fényességgel. Egy 2002-ben megjelent tanulmány szerint valamikor 1800 körül kezdett el csökkenni a csillag periódusa, ami egészen 1950-ig tartott. Ekkor a pulzációs periódus stabilizálódott 385 nap körül, míg a teljes fényváltozás

A Spirit marsjáró március 6-án, 240 méter megtétele után készítette a felső képet. Jól látszik, hogy autonóm irányítási rendszere felismerte a jobbra látható sima felszínű krátert, és a jármű kikerülte azt. A felvétel készítése utáni két napban további 60 métert haladt a Bonneville-kráter irányába. Itt készült az alsó felvétel március 15-én. Az előtérben szélfúttá homokformák, a távolban a Bonneville-kráter belseje látszik. Utóbbit az átlagosnál sötétebb por borítja, amelynek spektruma nem az eddig vizsgált marstalajéhoz, hanem az egyes szikladarabokéhoz hasonlít

